

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Capvt I. De juramento in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](#)

De penitentia blasphemorum, de qua etiamdem
absolutione.

26. Nullæ poenæ sunt in jure contra metos blasphemos latas; Ferenda autem à Jūdice, quænam sit, pertinet ad forum externum examinare, id quod satis eruditus facit Castro Pal. tom. 3. diss. 2. de sent. p. 2. §. 5.

27. Absolutio blasphemie hereticalis cum errore intellectus petenda est ab eo, qui heretikon absolvere potest, de qua re nos supra, cap. 1. §. 2. satis disputavimus.

At blasphemis quæcumque quamvis atrocissimi, sed non continentibus heretico formaliter, hoc est, quamvis contineat verba hereticalia, non tamen cum errore mentis interno affectualis, possunt absolviri in foro conscientia à quoconque Confessori ordinatio, nisi in ea Diceatur simili signaculo reservata. Ratio hujus Doctrinae est ea, quam diximus eam de Maleficij absolutione traximus. Supradictis. §. 2. n. 15. Nam propterea hic repetenda nequaquam est, legge ita Dianam part. i. tract. 5. ref. 7. & cursus p. 3. tract. 4. ref. 143. & p. 4. tract. 4. ref. 240. Ego enim quicquid tantisper appetere.

FINIS LIBRI SECUNDI.

Lauda Deo, Beatisima Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER TERTIVS.

DE SECUNDO DECALOGI PRÆCEPTO.

Non assumes Nomen Domini tui in vanum.

PECCULARIS, & germana tractatio secundi Præcepti est ea, quæ actus bonos, vel pravos circa honorem Deo debitam suscipit explicando. Ideo enim jubetur Dei nomen non esse in vanum assumendum, ne is congruè reverentia defraudetur. Quoniam vero propriæ connexionem materialium, pleraque de eadem in primo præcepto sunt disputata, superest hic solum de Juramento, Adjurationeque Juramento affini, ac de Voto differere; iis enim, si ritè ea nuncupentur, obseruenturque, honore Deus afficitur; secus, contraria.

CAPUT PRIMUM.

De Juramento in communi.

§. I. Quid sit Juramentum.

1. **S**T INVOCATIO DIVINI TESTIMONIJ AD FACIENDAM fidem; ita S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 1. Aliquando autem explicitè assertur Deus in testem, ut quando juratur per ipsum Creatorem: aliquando vero solum tacite, ut quando juratur per creaturam, referendo ad Deum, modo explicando infra, §. 3. & utroque modo peccare est juramentum, quia in utroque dictum testimonium invocatur.

2. Potest item hujusmodi Dei invocatio exhiberi verbo, n. tu, facto, mente. Verbo, ut si ore proferas, dicando, v. g. vero per Deum hoc ita esse, hoc me factum est. Natura, ut si tibi dicatur: Iures per Deum, tu vero oculis vel capite annuas. Facto, ut si cui offeratur juramentum cum Libro Evangeliorum, ipse vero illum tangat, eo enim ipso, ceteri nihil proferat, jurare censetur. Idem evenit si scribat scriptor: jurisurandi formam continent; propria enim subscriptio, ipsissimum est juramentum.

Mente denique, ut si quis intra animum suum juret. Quare si quis se aliquid factum mente sic spondeat, obligabitur in foro conscientia, ex virtute Religionis, quia jam invocat Deum in sua sponsionis confirmationem: sicut, ut in foro externo confiteri, (utique item certi alteri parti acceptanti, unde irrevocabilis ex vi iustitia promissio fuit) necessarium sit aliquod ex tribus etis externis signis.

3. Ritus aliquando genus Deus invocatur, aliquando à Gentilibus, falsus; & hoc posterius verum juramentum non est, quia divinum testimonium nequaquam inveniatur. Unde sequitur promittentem quid sub juramento Dei falsi, solum teneri ex conscientia erronea, quia putat se vere jurasse; at si errorem deponeret, adverteret quod se Deum verum in testem non adduxisse, minime tenerit ex vi juramentum, sed solum ex vi promissionis, seu fiducia humanae.

Quod peccatum sit cooperari cum juraturo per falsos deos, dicam mox §. 3. n. 7. & per occasionem innui supra, §. 1. de maleficio lib. 2. c. 2. §. 2. n. 7.

4. Quid si quis juratur per haec Evangelia, & deinde adverteret illum non fuisse Librum Evangeliorum, sed profanum, sed papyracium, sed lignaceum, ad libri formam edolatum? Respondeo hunc verum nuncipasse juramentum, si quidem error fuit materialis, dum interim ipse intenderet per veram Evangelia jurare. Non sic fuit modus in Ethnico, qui ita juravit per Jovem, ut per verum Deum, quem ipse non cognoscit, jurare nullatenus intenderet; si enim intenderet, ac sub Iovis nomine verum Deum, licet imprudenter, invocare voluisse, certè verum emisisse juramentum, eisque omnino stare, etiam errore deposito, debet.

5. Sed hinc oritur quæstio frequentissima praxis. Jurat quis per fiduciam in veritate, certi, profecti, &c. ex predicta conscientia erronea putans se vere jurare, obligaturae ad rem tali juramento promissam, si doctior fatus resciat illud, quia Deum non invocavit, nequaquam fuisse juramentum.

Respondeo, hac in re certum est primò, si is scivit in illis verbis non invocari Deum, sed solam propriam fidem

Caput I. De Iuramento in communi. 109

tem, vel veritatem humanam, existimans hanc temporam
sufficere ad legitimum juramentum, obligationem
que inducendam certum, inquam, est, hunc vere non ju-
rare, sed deponere errore, ad nihil deinceps ex vi jura-
menti tenebris. Suar. tom. 2. de Rel. lib. 1. cap. 13. num. 15.
Ratio est, quia haec nunquam fuit Dei invocatio.

6. Certum sit secundò, cum Sanchez. lib. 3. in Dec. cap. 2.
et non adfuit talis error, quo putavisti propriam fidem
sufficere ad juramentum, prout ille tamen egerat, non
existimans per illam proferri verum juramentum, sed
per existimans verum proferri, certum, inquam, sit non
dilectum juramentum, atque adeo ad nihil ex vi ipsius
obligari. Ratio est, quia ad verum juramentum non satis
est offere verba dumtaxat, sed oportet positivè velle ju-
rare, hoc est, Deum invocare; id quod in hoc casu suppo-
nitus non adfuit.

7. Supradictum ergo propositum dubium, si per illa verba
intendat quis, existimansque se juramentum efficiere; an
verum efficaciter, & consequenter, quacunque adveniente
cognitione, an ad illud obseruandum consiliegatur. Dico
doctri absolute à Sanchez in hoc casu fieri verum jurame-
ntum, quia in ea intentione verum juramentum effor-
mandum, clauditur virtute relatio ad Deum; veile crām ef-
ficere verum juramentum nihil aliud est, nisi Deum velle
invocare. Si ergo non exclusio positivè talem relationem
ad Deum, convincitur ad Deum retulisse, quia verum
voluit concipi juramentum.

8. Sed certe huic doctrinæ, nisi accedas distinctione
convenire non possum. Si enim is sciat, quid sit jurare, &
volit p̄t, procedit hac doctrina, quia tunc habet vim
ratio Sanchez. At si nesciat, ut communiter, nesciat ru-
spaci, muliercula, puto per ea verba non effici verum
juramentum, atque adeo, remota conscientia errante; il-
lud nullam obligationem inducere.

Ratio est, quia, cum hinc ex una parte nesciat quid sit
jurare, nesciat etiam in vero juramento invocari Deum;
& ex alia parte, per sua verba illum non invocat: ergo
quavis ipse velit jurare, non jurabit: cum enim haec
voluntas non dirigatur à praecognitione, quā sciat
quid sit jurare, vere, & efficaciter iuratoria esse non po-
nit. Enī igitur solam voluntatem inefficacem jurandi, immo
erroneam enim jurare quis liberè non potest, nisi ex
positiva praecognitione, saltem confusa, sciat in vero ju-
rando invocari Deum. Vide omnino inferioris cum de
voto cap. 12. §. 1. 8.

Quid si quis juret quidem invocans, seu putans in-
vocare Deum, sed nesciat juramentum afferte obliga-
tionem implendi: obligabiturne illud impedit? Res-
pondeo de hac re me adhuc, cum de voto infra,
cap. 12. §. 1. 8.

§. II. Iuramentum Divisio.

1. Prima Divisio. Aliud est assertorium, aliud de
promissoriis. Assertorium est, in quo juramus
aliquid ita esse, vel non esse. Promissorium est, in quo
juramus aliquid nos facturos, vel non facturos.

2. Secunda Divisio. Contestativum, cum quis sim-
plièter invocat Deum testimonium, Vt: Per Deum ita
me habet. Communitarium, cum quis aliquid promittit
nihil penit. Ut: Per Deum te puniam, Executorium
cum nos ipsos, vel rem nobis chātam Divina ultioni
subiectos, si verum non sit quod asserimus. At: Deus
me defixat, vel: Filiis meis malum accidat, si hoc ita
sit.

3. Tertia. Judiciale, & extrajudiciale. Illud certa qua-
dam forma, & ritu coram Judice, vel Notario exhibetur.
Hoc, sine certa forma inter privatos. Rursus: simplex, &
solemne. Hoc constat certa forma, acceptatürque à pu-
blica potestate: illud non item.

4. Quarta. Abolutum seu purum, conditionatum,
& penale: verbi gratia: Iuro hoc facturum: Iuro me
hoc facturum, si cras tu hic veneris: Iuro me hoc facturum
pro pena solvendi centum, ni fecero. Primum ex his est Ju-

Pars I.

ramentum absolutum. Secundum conditionale, Tertium
pœuale

5. Quinta. Aliud est juramentum, in quo explicitè in-
vocatur Deus, vel Divina: Ut: Per Deum, per Christum,
per Crucem, per Sanctos. Aliud in quo implicitè, seu tac-
tè, ut cum juramus per creaturas, in quibus eluet Deus,
ut mos sequent declarabitur.

6. Tacite item invocatur Deus, quando quis rogatus
ab offerente, v.g. Crucem, Librum, ut juret, ipse illa tan-
git: item si interrogatus ut Jurare velit, ipse vel respon-
deat, volo, vel quid simile. Rursus, si se subscriptat scriptu-
ra, modo dicto supra, §. 1. n. 2. præterea si dicat, Iuro, vel
simple verbum in loco, & circumstantiis, ubi intelli-
gatur per illud verbum invocari Deum, seu concepi ju-
ramentum.

Dico (in eo loco, &c.) quia ex se verbum, Iuro, cū
abstrahat ab invocatione Dei, & creature, & à Ju-
ramento vero, ac ficto, juramentum ex se non continet. His,
inquam, modis tacitè invocatur Deus, secūs juramenta
non efficit.

7. Sexta. Ratione adjuncta blasphemia, id quod qua-
tuor contingere possit modis. Primo, si juretur per crea-
turam, tanquam habentem divinitatem, Vt: Iuro per Io-
rem, &c. Huc reducitur, si per creaturam, ac si esset San-
cta, juretur; Vt: Per Lutherum, Alabumetum, Demonem;
honorablem enim, dum invocarentur ut testes verita-
tis. Sic Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 2. numer. 11. Secundo,
si abnegetur fides, Vt: Abnego Deum, vel Baptismum, vel
Sanctos, si ita non est. Tertiò, si Deus, vel Sancti poena
subjiciantur Vt: Deus peccat, vel Sanctus Petrus, si ita
non est. Quartò, si juretur per membra obscena Dei, vel
Sanctorum, &c.

An Iuramenta predicta sunt ejusdem speciei Remissive.

8. Præter juramentum blasphemiam, in quo clarè
apparet esse adjunctam aliam speciem, extera sunt ejus-
dem speciei, unde omnia perjuria ex defectu veritatis,
abstrahendo ab alio sceleri, quod admiseri posset, ejus-
dem sunt rationis, nec necessariò in confessione distin-
guenda, ut dictum est satis in nostro opere de Conf. lib. 2.
cap. 3. §. 2.

§. III. Norma cognoscendi, quidnam sit verum
Iuramentum.

1. Personam est non raro internoscere, verumne
fuerit juramentum, quod emisi: Quare haec re-
gula dari solet: Si Deus, vel Divina invocentur in testes,
erit sine controversia iurandum: Si vero invocentur
creatura communes, tunc denrum sit juramentum,
quando illæ ad Deum referuntur.

Hæc posterior pars regulæ sic magis enucleatur à Sanchez lib. 3. in dec. cap. 2. num. 9. Qando juratur per crea-
turas, quasi creatura futuri testes infallibilis veritatis, est clara blasphemia, siquidem nullus præter Deum
infallibilitatem testimonijs participat. Quando vero per
eadem juratur, sistendo in ipsis, adhibenturque tanquam
fallibilis testes, juramentum non erit, quia jam Deus non
imploratur. Quando denique in ipsis non sicutur, sed in
testes adducuntur aliquid, in quo Deitatis lux reiact,
tunc utique erit verum juramentum.

2. Sed ecce iterum difficultas, eequanam ratione
in ipsis non sicut dignoscere valcam: Sic haec regula. Quo-
ties juratur per creaturam, quæ aliquam insignem habet
dignitatem à Deo, & in qua excitatur peculiaris quo-
dammodo in nobis memoria Dei, vel ejus attributo-
rum, tunc fit relatio ad Deum, constatque verum jura-
mentum, secus non ita. Quoniam igitur, si jures per bar-
bam, per capillos, per tuum equum, per ærem, per ignem,
per vitam talis, nullum nominando, per fidem tuam, no-
bilis, vel boni viti, &c. juras per res, in quibus peculia-
ri modo non emicat Deus; ideo jumenta vera non
emittis: contra, si jures per Evangelium, per Beatos per

K. Sacra

Sacra menta, per Sacratissimam Virginem, per Crucem Sanctam, &c juras per res, in quibus Deus, eisque Santitas noster, ideo vera concipiis juramenta. Huic reducitur, si creaturis addas in obliquo Deum, &c: *Per ignem Dei, per hunc aërem, &c.* Illa enim explicita Dei nomenclatura, ipsum invocari probat.

3. Adverte tamen ex alio capite oriri posse, non fiat juramentum, etiam si Deum, vel Divina proferas, nimittum, quia illa non invocando, sed enuntiando, vel alia simili ratione à juramento aliena compellas; v.g. si sic dicas. *O corpus Dei! o Fides Dei!* cum tali nomine: *Hoc quod dico est Evangelium: Coram Deo ita est: Deus sic: Deus vides ita esse: Maledicti illi numeri quos habet.* *Angeli me afficiunt, quod nummos tu habes: Sicut Christianus, sicut Sacerdos, sicut Religiosus, ita res est, &c.* si, inquam, sic dicas, non juras, quia solum enuntias te esse contra illum iratum, tum dictum sic verum instar (non quidem æquè) Evangelij, te esse coram Deo, nummos, non verò te, esse maledictos, Angelos te esse associaturos, te esse Christianum, &c.

4. Verum, enim verò alia submergit molestior difficultas: nam plura effuderuntur juramenta, quæ, an referantur ad Deum, valde dubitatur. Ut si hujem, per animam meam, per Conscientiam, per Fidem, per Cœlum, per vitam meam, vel mei Patris, occidat, mihi ita res sit; dubium enim est, an hæc ad Deum referantur: quare investigandum erit, an prædicta vera sint juramenta? Rursus, quia certum non raro est, an etiam illa verba, quæ Deum, vel Divina manifeste continent, invocent Deum, an solum eo modo, quo diximus n.3, enuntiant, ideo dubia eriam eruntur juramenta, v.g. si dicas: *Nom credo in Deum, si ita non est, non constat, an solum enuntiavit, an etiam invocative appellavit Deus ut testis. Simile est etiam illud: Coram Deo ita est, &c.*

5. Hinc ergo laborant nobiles Doctores, Sanch. Castro Pal. citati, Layman lib. 4. tral. 3. cap. 2. Azor. par. lib. 1. c. 2. in pectore tendit juramentorum formulæ, quæ videantur, quæ certò juramenta, que certò non talia sint judicanda. Cum autem ex formâ penè sint innumerabiles, juxta varias variarum regionum loquendi consuetudines, nimis prolixum carum catalogum excipere, cum exigua certè utilitate, nituntur: præterquam, quod tractationem dilucidam in tanta varietate formulârum exhibere nequaquam possunt. Nos igitur hanc regulam efformemus.

6. Per quacunque verba grām pessicū Deum, continentia, multò magis dubiè, emittuntur juramentum, ex omnino & semper in foro conscientia ad intentionem jurantis attendendum, si velim⁹ deprehendere, an verè juratum sit. Vel enim (quacunque tandem verba profrantur) intendit, quis primò positivè invocare Deum, vel secundò positivè non invocare, vel tertio, (sive quia non adverbit, sive quia nescit) præscindit ab ejusmodi invocatione, hoc est, nec intendit, nec non intendit invocare. Partitio videtur adaequata, continet enim contradiictoria, & præcisionem ab ipsa. Nam si primum, certò erit juramentum, ut ex se patet: si secundum, certò juramentum non erit, ut fatentur communiter Doctores, Sanc. l.c.n.1. Laym. lib. 4. 3. cap. 1. num. 3. citans Sanc. Matrem, aliisque; licet enim ego dicam *Euro per Deum, si nolim per hunc verbū Deum ut testem mei dieti implorare, usque non implorabo, nisi valde materialiter,* sicut si Pythagoras à Magistro edocetus eadem verba proferret; Certe in Sicilia ignobiles Viri unoquoque verbo (par Dio) jurant, quis autem dicat eos ignobiles verè jurare, cum nec ipsi aliquando sciant, quid significet illud (par Dio) videtur autem ex sua notione significare per Deum. Denique si tertium, certò item juramentum non erit, quia non invocat Deum. Cum enim hic abstrahat ab invocatione, claram appareat invocationem non exhibere.

7. Dices, at tacitè invocat, si verba juramentum continentia voce proferat. Respondeo, id probris negari; aliud enim est tacitè invocare Deum, aliud materialiter

solum vocerēnus proferre verba juratoria. In priore modo est tacita invocatio, quia, licet non expresse, ipse tamen Deus impetratur, de qua re dictum est c. 2. n. 5. at in posteriore, ne tacitā quicquid invocatio intervenit, quia nullo modo imploratur Deus.

8. Dices secundò: At sic decipies eum, qui à te juramentum expicit, si dum verba juramentum certò sonantia sibi peti, aliud mente intelligendo, verè non jures. Respondeo, vere, tunc in foro conscientia non jurari, quia non invocatur Deus, certum esse: ceterum, an licet propter tertij damnum, quem tunè decipis, sic aquivocare, alia quæstio est, de qua infra c. 3. §. 2.

9. Dixi n.6. (in foro conscientia) nam in foro exteriori, si verba continentia certò juramentum prouulisti, reum te juramentum pronuntiabis, iudex liberabit verò ab omni obligatione, si tua verba illud certò non protulerint: Quid si dubium sit, an protulerint, innu*sup. lib. 1. c. 3. §. 7. Juramentum*, qua ratione sit judicandum.

10. Jam verò, pro Confessariis in foro interno hæderet, esse præcisus; Fatur quis se cum mendacio jurasse, per amorem, per conscientiam, per Cœlum, &c. ne condemnem statim Confessarius de perjurio sine alio examine, sed juxta doctrinam interrogetur, precentem, An ipse per ea verba intenderit jurare, vel invocare Deum, vel se juxta consuetudinem graviter obligare (id enim est implicitè verum afferre juramentum) vel quid simile: si abnuat, vel dicat se ab his præscidisse, non erit perjurium, si annuat, erit. Unum tamen adverte, quando precentes conscienter se jurasse per Deum, per Sanctissimam Virginem, sive que similia clara ad Deum relata, vel si sine iri culti, dicant se mendaces cum juramento fuisse, interrogandos non amplius esse, an intenderint Deum invocare, nisi enim sint planè rudes, sciunt saltem in confuso se sic invocasse Divinum testimonium; ceterum, si aliqua muliercula hæc verè nesciret, eam non peccasse fatendum esset, prout in pari casu diximus c. 1. n. 8.

§. I. V. De conditionibus Juramenti.

1. **T**res conditions habere oportet juramentum, quas iuramenti comites appellant Doctores. Veritatem, Falsitatem, Iudicium.

Veritas.

Veritas in eo consistit, ut jurans advertat, seu bona fide putet, verum esse, quod jurejurando affirmat, sive rem præsentem affirmit, sive præteritam, sive futuram, v.g. si iures Petrum heti elemosynam dedisse, non velle dare, et res de cursum, debes saltē moraliter scire ita esse, & fore. Veritas ergo non tam sumitur ex ipso objecto, sed ex jure materialiter, quān formaliter ex ipso uno jurantis; contingit enim sapere, tem non ita esse: ut ego sine dolo, & facta sufficiens diligentia inquirendi veritatem, deliberatè juro, sed tamen, quia ita est in cognitione mea, juramento non deest Veritas. Dico (deliberatè) exculpat enim quis à mortali, si perfecta deliberatio defuit, ut est universalis doctrina in similibus actibus humanis.

2. Vnum nota, non solum juramentum promissorium esse de futura, sed posse etiam esse de eadem ex futura ipsum merum assertorium: sic Sanc. l. 3. in Dec. c. 4. n. 1. id quod contingit, quando quis nihil promittit; sed solum asserterit rem ita esse futuram: ut si quis juraret, etas futuram fore solis ecclipsim, is certè id assertaret, non promitteret. Pari modo possem jurare, me etas elemosynam largiturum, sine promissione, sed sub simplici propozitione, asserendo nūc quum me nunc certum esse de mea futura voluntate elemosynam largiendi, quo pacto est merum assertorium: nam si adderem præterea promissionem largiendi, tunc sane esset promissorium.

3. Porro, qui sic per merum assertorium iuravit rem futuram, obligaturne eandem facere, sicuti si iurasset per promissorium? Respondeo, æquè obligari, sive res sub

Caput I. De Juramento in communis.

111

sub rigorosa obligatione jurata sit, sive solum sub specie propostio. Ita Castr. i. m. 14. d. 1. de jw. p. 2. n. 6. etiam Suar. d. 1. l. 1. de jw. c. 9. num. 3. Nide eundem Castr. l. d. 2. p. 1. n. 3. Sanch. l. 3. in Dic. c. 6. n. 6. vide, an hoc contrarium ibid. c. 1. n. 2. Et hujus rei ratio est: quia instrumentum in ratione juramenti, etiam praefessendo promissione, semper super rectu paratam cadit, quare in Dei reverentiam ad illius rei executionem (se false Deus in testem sit adductus) juramentum astrinxit.

¶ Petes denique, Ah defectus Veritatis in specie mortali diversum instrumento assertorio, ab eo qui est in propositio. Respondeo, videtur diversum; ibi enim invocatur Deus ut testis veritatis, hic ut fidejussor promissionis. Latus, ergo debet, penitentem explicare in Confessione, an peccaverit juramento assertorio, an promissorio; si quod tamen illum supradicte, §. 2. n. 8. non astrinximus. Respondeo, nec nunc astrinximus abstractando ab injunctiva, vel alio peccato, quod admiseri posset: sed que datum ex opinione probabili, quia utrumque juramentum, quia tale est, resolvitur tandem in invocationem Dei testimoniom. quod injury afficitur. Dico (ex sententia probabili) nam scio Castro Pal. loc. cit. contra sentire, quem, si placet, leg.

Justitia.

¶ Justitia in eo consistit, ut id quod juratur, honestum, & sine peccato juretur; sic Doctores citati, & palam, hic enim Justitia non sumitur strictè pro virtute sedendi unicuique suum, sed latè, juxta illud: Operet se impere omnia justitiam. Qui ergo aliquem, v.g. infamem cum juramento, dicens: Iuro per Deum hoc esse adulterum, instrumentum justitia caret. Confessori specialiter (prater infamiam) aperientem committeret: & ratio ejusmodi specialis calpestit, quia sumere Dei testimonium tamquam medium ad iniquum agendum, praesumitur, & irreverentia contra Deum.

Quare etiam illi adulteri est occulus, unde juramento non deficeret veritas, atque adeò illius propriè peccatorum non est, quia perjurium propriè vocatur à Doctore illud, cui deficit veritas; tamen est perjurium latè, quod ab ipsius appellatur propriè instrumentum temerari, quia in illo temere adducitur Deus ad inquam actionem confirmandam, nempe in easu dicto, ad proximum infamandum. Quid, si iniqua actio sit solum venialis, v.g. Iuro per Deum hunc monachum officiale? dicisti? hec enim actio detractionis venialis est. Relyto perjuramento venialiter temerarium, Ita Castr. ibid. p. 1. 4. aliisque ibid. cit. Ratio est, quia sicne gravis est irreverentia Deum adducere tanquam medium ad iniquum mortaliter agendum; ita levius, ad leviter.

6. Atque ex hac ratione deduco affirmantem se esse adulterorum, v.g. vel velle inimicum decidere, &c. de ne hoc cum juramento, ut ab astantibus creditur, si glosse, committere quidem crimen mortalis iactantia, sed non temerari ex dictu justitiae ita apud Castr. ibid. n. 6. Suar. t. 1. d. Rel. tr. 2. de Inr. lib. 1. c. 3. n. 6. & alibi apud Sanc. lib. 3. in Dec. c. 4. n. 3. Ratio est, quia in hoc casu instrumentum non assumitur, ut medium ad peccandum, sed ad gravius peccandum, immò nec in invocatio Deus ut inde sit peccatum, sed solum invocatur ut testis veritatis, ad infundendam credulitatem in animos audientium, quae creditur, cum non sit ex se peccatum, instrumentum non assumitur ut medium ad peccandum.

Indicium.

7. Judicium consistit in eo, ut ad sit causa necessaria, sive utilis, sive pia ad jurandum: irreverenter enim Deus imploras, si nulla causa rationabilis ad tantum ultimonum interponendum accedere. Hujus autem conditionis defectus est ex se venialis: sic Doct. cit. p. 1. si quidem posita veritate, & justitia, non interrogatur gravis Deo irreverentia per solum dictum defectum: ex si, inquam, nam ceterum, si inde nascatur gravis negligencia, unde non inquirantur legitimè necessaria ad

Part. I.

nuncupandum juramentum, erit mortale ad periculum grave falsò, vel iniqùe jurandi.

¶ V. De consuetudine jurandi

1. T riplex potest esse ejusmodi consuetudo. Prima jurandi verum. Secunda male, vel falsò jurandi advertenter. Tertia jurandi malè, falsò, inadvertenter.

Quoad primum, certum esto, consuetudinem non addere juramento gravitatem mortalem, quia consuetudo ad aliquem actum non potest, nisi ejusdem actus gravitatem, vel levitatem contrahere. De secundo, & tertio factis dixi in meib. Conf. lib. 2. c. 3. §. 3. solum hic tanquam in suo loco decernendum clarius, An, qui consuetudine male jurandi laborat, peccet mortaliter, quoties illius prava consuetudinis recordatur, illamque extirpare non procurat: peccet, inquam, mortaliter, peccato num diverso ab eo, quo de facto pejerat: Affirmativam sententiam docet Castro Pal. his herbis: Peccas mortaliter quoties illius prava consuetudinis recordaris, illamque extirpare non procuras: sicut si domini concubinam haberes, & advertens ad periculum peccandi, Nam non revocares, cum posses, & sicut si obligatus es restituere, & advertens omitteres restitutionem facere, sicut in his omnibus amas periculum peccandi, peccas ergo mortaliter: ita Suarez, Valenzia, Petrus de Ledesma, Sanchez, Reginaldus, Bonacina. Ratio ziderunt manifesta. Quia talis consuetudo est occasio (sepe pejerandi; ergo si illam non procuras expellere, censuris velle perjurium, ut in exemplis de concubina & restitutione alieni est manifestum. Hæc ille.

2. Sed videntur huic doctrina refragari omnes illi, qui absolute docent consuetudinem, ex qua quis peccavit, non esse necessariò specialiter confundenda; at si esset ipsa peccatum, confusa utique foret: ita Suar. Reg. Bonac. & Sanch. quos sequitur, citatque Diana p. 1. rr. de circumstant. agr. ref. 15. & 15. cerè Vafquez t. 4. in 3. p. q. 9. 1. art. 1. dub. 3. n. 1. sic habet: Consuetudo peccandi non est circumstantia aperienda in Confessione, nisi quando consuetudo illa peccandi fuerit ex occasione proxima, quam ille tenet refecare, sicut, quando fuerit consuetudo, ubi non est hac occasio tunc enim non tenetur hanc consuetudinem explicare; nisi a confessario justa de causa interrogatur. Vides non semper consuetudinem esse confundendam? Si autem semper est occasio peccandi, atque adeò peccatum, confienda semper esse: Audi item Joaninem Sanchez s. 1. d. 9. n. 5. Notandum aliud esse habere consuetudinem peccandi, aliud occasionem, ut tradit Sanchez, Suarez, & communiter Doctores.

3. Hac Joan. Sanchez: non ergo constat Castro Pal. argumentatio: Est consuetudo pejerandi, ergo est pejerandi occasio, sunt enim haec duo, scilicet consuetudo, & occasio, quid diversum. Idem Joan. Sanc. ibid. n. 6. in medio, firmans opinionem concedentem absolutionem assuetu peccare, addit. unum verbum, quod maximè facit ad solutionem argumenti Castro Pal. Igau imperienda est (inquit dictus Joannes) paniens abstinentia volenti, & proponenti cessationem peccati, & nullam externam habentem occasionem, quantumcumque consuetudini peccati additio. Haec etiam Jan. Sanchez.

4. Sed jam ex his respondeo directè ad rationem Castro Pal. & aliorum, si quis sententiam ejus consecutatur, distinguendo illud: Consuetudo est occasio peccandi; Est occasio peccandi extrinseca, qualis est retentio concubinæ, vel retentio alienæ pecuniae, & rursus est voluntariè assumpta & retenta, nego: est intrinseca, & involuntariè, vel certè non voluntariè assumpta, & involuntariè retenta, ut mox clariss explicatur, concedo. Quoniam autem nos illam extinsecam peculiari modo tenemur extirpare, non hanc, ideo ibi peccatur, non hic. Sanè omnes excusamus à tollenda occasione, quam quis vivite non potest, ita Hurtadus de pan. disputation. 10. differunt. 13. excusamus, v.g. fratrem habitentem iuxta morem patris in eadem domo parentum cum sorore, licet habitatio sit illis forte causa peccati, quia ejusmodi

K 2 occasio

occasio (quamvis extrinseca) non est voluntariè assumpta: At in casu nostro, præterquam quod est intrinseca in ipsa anima, est item non voluntariè assumpta: ergo, &c. Minor probarat, quia qui frequenter inficit volens in culpas, non advertit, unde nec deliberatè vult habi- tum ex illa consuetudine peccandi consurgente, ergo non voluntariè, nec directè, nec indirectè talen habitum recipit, retinetque: at quodcumque enim voluntariorum advertentia opus est, ut supra diximus. Quod si illum habitum, v.g. peccandi recipere, & exprexis actu retinere quis vellet, ut maiorem facilitatem haberet in peccando, (quod certè nimis esset perveritas) novo enim saltem peccato peccaret, non inferior, etiam illud non peccare: nos de tanto crimen hic non dis- putamus; sed de eo solùm, quo quis non cuxat, seu negativè se habet, ad extirpandum. Præterea, esto adiec aliqua obligatio extirpandi dictum habitum, (qui certè non est ex se peccatum, sed effectus peccati præteriti) ex eo, quia est causa faciliteri peccata sequentia: tamen ejusmodi obligatio est imbibit in ipsa obligatione iterum non peccandi, & cum illa moraliter confunditur; neque enim in moralibus est tanta sc̄olasticæ agendum, ut numero diversa una ex his obligationibus, judicetur ab alia, sicuti è contraria judicatur illa externa, & voluntariè assumpta de concubina.

5. Consiatur, quia fragilitas, immò malitia in peccando sunt occasiones, & cause propter quas homo peccat, sed quia sunt interna, nec voluntariè per actum positiuum volitæ, non arguit novum peccatum in eo, qui remedii se corroborandi, ac fragilitatem, malitiamque tollendi, Jejunia, v.g. Orationes, Sacra menta, Pietatemque frequentando, non assument; & tamen sic argumentari quasi per eadē verba Castr. quis posset: Fragilitas est causa s̄pē peccandi, fornicandi, &c. ergo qui illam non praecurrit expellere, censetur velle perjurium, fornicationem, &c. quo certè argumentandi modo nullus adhuc usus est.

6. Stet igitur, puram negligentiam non extirpandi dictam consuetudinem non esse novum numero peccatum, nisi quando expresso actu haberi seu teneri (quod rarissimum est, ut dixi) ea intendatur: licet ad illam positivè pro viribus evelendam penitentes exhortari, atque urgere, ne dicam cogere. Confessarius omnino debet.

§. VI. Iuramentum exigere à pejeraturo, vel juraturo per falsos Deos.

1. **C**VM justa & proportionata causa non est id peccatum, sive à parato, sive à non parato id exigas: est utique, si sine causa etiam à parato petas, & quidem ex genere suo mortale: ita S.Th. 2.1. q. 89. ar. 4. Suar. Sanc. Sal. Less. apud Bon. 2.2. d. 4. de jur. q. 1. p. 11. Idemque propter paritatem rationis est, in iuramento promissorio, si illud ab eo petas, qui creditur promissa non observatus. Ita Suar. 2.2. de Rel. lib. 3. de jur. cap. 14. Sanc. lib. 3. in Dec. c. 8. n. 8. Castr. 1.3. d. 1. de jur. p. 10. n. 11. Ratio posterioris dicti est, quia sic inducit proximum ad peccatum. Ratio prioris est, quia justa causa excusat à culpa, quando ab aliquo expositur opus ex se indifferens, licet sciatur cum peccato illud opus esse faciendum; nam pro te fera non debes peccare, & infidelis jure per deos falsos, vel ut fidelis jure, falso seu temere, sed absoluè ut jure. Nognulli ut Sanchez in dec. lib. 3. cap. 8. n. 23. & 24. & ex Hurtado Diana p. 5. tr. 7. ref. 9. judicant esse tantum peccatum veniale exigere sine causa iuramentum ab infidelis parato, quia probabile est ex multis, non esse nisi veniale peccare ab usuratio mutuum sine causa: sed certè probabilis est, quod diximus, ex Castro Pal. loc. cit. n. 6. licet & hoc si etiam probabile.

2. Hinc Judex ratione Officij, hinc Privatus ratione sui juris tuendi, vel exposcendi, hinc Imperator ratione federis pulsandi, poterunt ab iis petere iuramentum, qui perperam juraturi per ipsorum malitiam probabilitate creduntur: sic Azor. p. 1. lib. 11. c. 11. q. 2. atque cit. à Bonac. ibid. n. 3. fin. Dico, probabilitate, si enim solum

sub dubio, etiam sine causa, petere ex omnium sententia poterunt, siquidem, in dubio alterum velle pejerare non est praesumendum.

3. Sed quid, si quis inducat ad jurandum falsum, quod jurans putat verum, ipse vero inducens sciat esse falsum? Respondet hunc mortaliter peccaturum sic Bonac. ibid. n. 3. cit. Azor. Sanchez Suar. facit enim, ut Deus re vera in testis falsi adducatur, quantum juris propter bonam fidem excusetur.

4. In quibusdam Civitatibus sunt quædam Officia, quæ Civibus, non vero exteris, quanquam diu inibi per omnivadum domicilij mutationem sint commoratis, distribuuntur. Tities ergo, qui à teneris unguiculis in quædam ex his Civitatibus educatur, credebatur à pluribus naturalis Civis, à pluribus autem incola, cupiebat eos, qui verem se habebant negligere, qui autem sibi favere possent, in testimonium de certa scientia adducere: verum, an id fieri à se posset, quantum ad iuramentum pertinet, non obstat poterat, tamen enim id erat contra iustitiam, si quidem intendebatur præferri veris naturalibus. Sibi aliunde consueta esse prætexta quarundam compensationum afferet: úx que ego negativè respondem, a me addat atque doctrinam Bonacina ostendisset, noluit acquiscere, afferens in hoc casu non peccatores amitor, quia verum se jurare potabant: non ipsum, quia nihil ipse jurabat, unde ergo peccati ratio deduci posset. Dixi culpans esse inductionem ad illud iuramentum, licet solum materialiter falsum.

5. Illustrav' id exemplis allatis à de Lugo l. max. cit. Facit in fratrem ebrim esse, quem inducas ad contumelias graves contra communem parentem contorquendas: certè non peccabit ebrius, at in peccatum tu incidis, qui mediante fratre injurius esse non verearist patr: Fac te commovere infanciem ad blasphemandum Deum, vel conciliandam sacram Imaginem. Infans, propter infirmam mentem, non delinquit; quis autem te unquam excusabit, tamen advertens verba illa, & facta esse blasphemia, ea in os, & animum infantis immittis? Fac tuum servum pulsare hodie non esse diem festum, si eum tu sine causa ad laborandum compellis, nonne ipse excusabitur, tu vero de præcepti violatione damnabis? Hæc & similia, quæ traduntur à Doctribus apud Castr. tom. 1. d. 1. de leg. p. 24. §. 2. in ea questione, An sine excusat à lege, p. 24. à lege non comprehensis licet subministrare contra legem? ut audiret amicus, videlicet similem apparere casum nostrum, manus non invitus dedit.

6. Non sine latet Petrum Hurtadum, quem sequitur Diara, p. 5. tr. 2. de scandal. ref. 14. & Tancr. de rel. dñp. s. de perjur. fin. 1. docere esse probable, non esse culpar in deducere testem ad jurandum in prædicto casu; sed ne me latet Joannem de Lugo t. 2. de just. d. 3. o. fct. 3. à 2. 1. putasse, ejusmodi Hurtadi sententiam apparente, folium posse defendi.

7. Verum, ut ingenue fatear, post aliquot à consilio dato menses, subiit mentem meam di spartis inter casum nostrum, & exempla n. 5. allata, quibus nitebatur tota vis consilij mei. Ille enim homo excusando ebrum ad iurandum batrem, infanciem ad blasphemandum, servum ad laborandum die festivo, cognoscit eas actiones esse materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, quare eas, nec velle, nec intendere, nec consilere potest. At in casu nostro adverti in eo, qui modo dicto sine proximi damno, ut supponimus, jurat, adesse bonitatem virtutis Religionis; jurare enim id, quod sine culpa putatur esse verum, actus est Religionis. Hoc igitur bonum, si ex proportionata saltem causa intendat is, qui ad illud iuramentum proximum inducit, non peccabit: quod bonum formale, cum non sit in illis aliis actionibus, non est mirum, si in illas proximum inducere nequaquam sine peccato potest. Subtilis aliquid videbitur, sed certè vera distinctio: ut si penetrerit, censenda sit in posterum probabilis Hurtadi hoc modo explicata sententia.

CAPUT